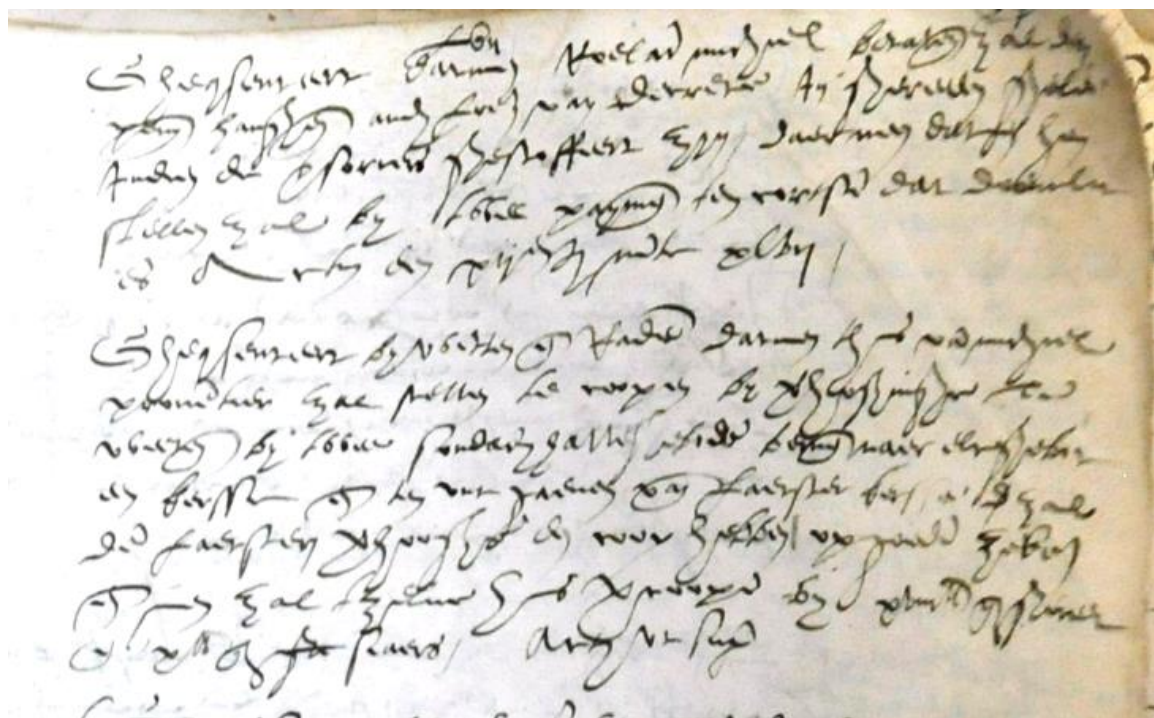

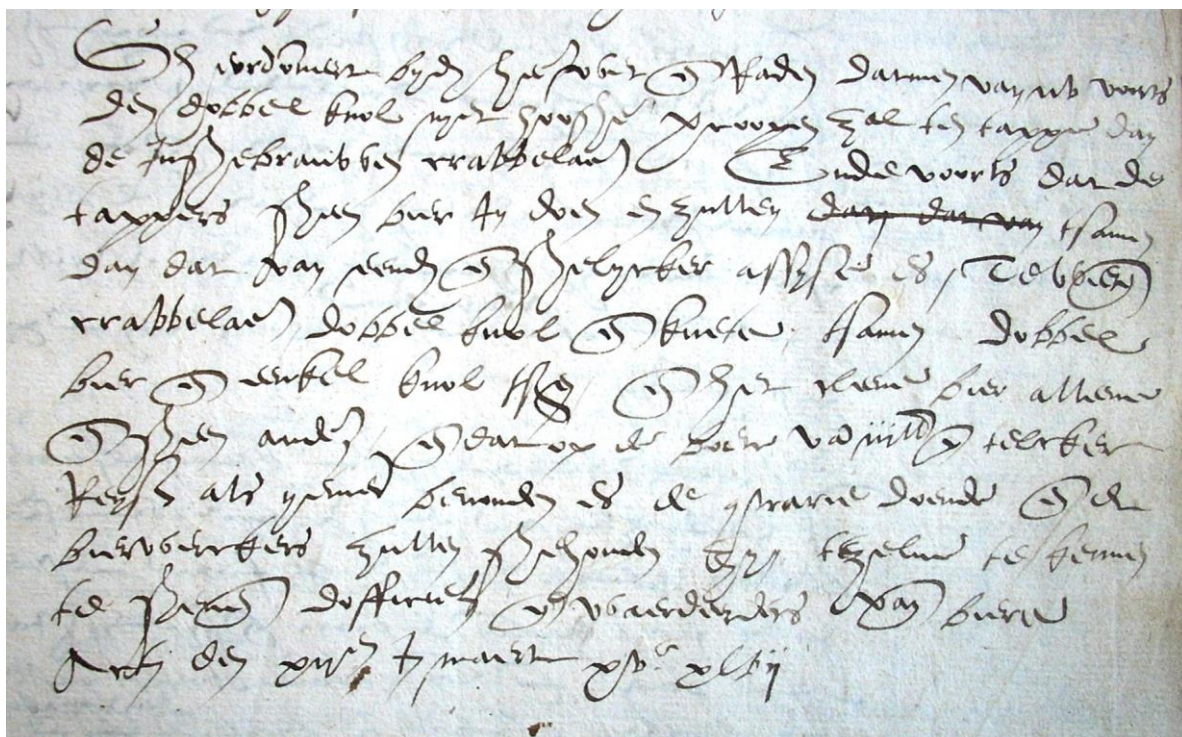

Gheconsenteert datmen **Roeland Mechiel** betalen zal den penningh hanghende ande letteren van decrete in ghereeden ghelde –
indien de verstorven ghestoffeert zyn daermen dat ...hem stellen zal by twee payment ten cortse dat doenelic is
Actum den xij in maerte xlvij

Gheconsenteert by wetten ende raeden datmen thus van **Michiel Vercouttere** zal stellen te coopen by verhooghinghe - te weten by twee sondachallengheboden – bernende naer elck ghebodt een kersse - ende ten vutgaenen vande laetste kersse zal den laetsten verhoogher den coop hebben op goede zeker
Ende men zal tzelve hus vercoopen by xvij pond grooten ghereet
Ende x pond grooten sdaers –
Actum ut supra

Gheordonneert by de heere, de wet ende raeden dat men van nu voorts **den dobbel knol** nyet hogher vercoopen zal ten tappe **dan de inghebrauwen crabbelaere**¹

¹ Crabbelaere – WNT : Benaming van eene soort van zwaar bier, nog heden te Gent onder dezen naam bekend. Misschien is het bier genoemd naar eene zekere munt, die denzelfden naam droeg en die bij *Kil.* gelijkgesteld wordt met schrickelbergher, d. i. een silbergroschen of ongeveer vier stuivers. Dat negheene brauwers en zullen vermoogen te maeckene uut een brautte twee sorten van biere, te wetene, uut suver bier **crabbelaere**, uut

Ende voorts dat de tappers gheen bier in doen en zullen, tsamen dan dat van eenen ende ghelycke assysse es

Te weten crabbelaere, dobbel, knol² ende kuete tsamen –

crabbelaere cnollaert ende uut cnollaert cleen bier, *Ann. Em.* 17, 155, Vlaanderen, 1565-? (*Keur v. Rousselare v.* 1544).

² Knol – WNT : Van onbekenden oorsprong; wegens den ouderdom van het woord kan men niet aan een fig. gebruik van *Knol* (I) denken. Zekere soort van dun, slecht bier, thans nog in sommige plaatsen van Z.-Nederl. in gebruik (SCHUERM. [1865-1870]; CORN.-VERVL.; QUICKE, *Brouwersv.* 189).

Knol, knolle. *Genus cerevisiæ*, KIL. [1599]
(verg. ook MELLEMA).

— Peylders van bieren moeten knol, dobbel bier en kleyn bier elk int bysonder peylen, daarvan boekhouden en alle maenden de accysers overbrengen, in GÉNARD, *Antw. Archievenbl.* 1, 168 [1520].

Twelff vaten biers geheeten **cnol**, dwelck de stadt jaerlycx vuyt caritaten gevende is den Claren Zusteren, 1, 89 [1550].

Den Blaeuwenbruers deser stadt, ter causen vander assysen van CVIII tonnen biers, geheeten **cnol**, 1, 91 [1550].

(Indien) die coormeesters bevonden, int coeren, tzelve byer egeenen halven stuvere den pot weert te wesen, metten imposte, dan en sal die brouwer oft teppere alsulcken byer nyet hooger moegen vercoopen dan voer **cnol**, bij STALLAERT 2, 82 a [1554].

Wij willent al haelen inder hellen hol en geven hem **cnol** die inder hellen gebrown is, in ERNÉ, *Spelen v. d. Hel* 50.

Tdoornicx bier smaecte te zeer naer den roock; Den meenenschen **cnol** zoude hij liever zueren laten, bij V. VAERNEWIJCK, *Ber. T.* 1, 278 [1566].

(Zij) hadden sick met dunne Cuyte oft **Knol** moeten lijden, MARNIX, *Byenc.* III.

Goutsche Kuyte, Hoppe ende **knol**, *Veelderh. Gen. Dicht.* 172.

↪ — **IN DEN KNOL**, onder het bierdrinken, in de herberg, of: in beschonken toestand?

dobbel bier ende enckel knol, tsamen,
 ende het cleene bier alleene ende gheen ander
 ende dat op de boete van iiij pond parisis telcker reyse als hemlieden bevonden es ter
 contrarie doende
 Ende de bierwerckers zullen ghehouden zyn tzelve te kennen te gheven d'officiers ende de
 waerdeerders van de biere
 Actum den xij maert xvc xlvij

*Het eerste deel van de ordonnantie komt er op neer dan van nu voort de 'dobbele knol' niet
 duurder mag verkocht worden dan de 'inghebrauwen crabbelaere'.*

*Blijkbaar werd de 'dobbele knol' ingevoerd – ze kreeg toch niet het bijvoeglijk naamwoord
 'ingebrouwen' en wrd de 'crabbelare' wel in Poperinghe gebrouwen.*

*Daarna wordt er bepaald dat de herbergiers – tappers – slechts dat soort bier mogen
 verkopen dat een gelijke 'accijnsheffing' heeft.*

En men definieert dit duidelijk in drie soorten bier:

1 – de crabbelaere – de dobbel knol en de keute of keyte bier.

2 – het dobbel bier en de enkele knol

3 – het klein bier

*Hierbij zien we dus ook een kwaliteitsverschil. 1 is het voedzaamste bier – dikker en
 voedzamer, met meer mout in, dan het dobbel bier en de enkele knol, wat dan weer nog
 voedzamer was dan het klein bier.*

*We nemen aan dat het in Poperinge gebrouwen
 'crabbelare' bier meer mout bevatte dan het
 'dobbel' bier, en dat de crabbelare dus een
 soort feestbier was, met meer mout en dus ook
 met een hoger alcoholgehalte.*

*Dobbel bier is dan het gewone doordeweekse
 bier.*

*Het klein bier werd gemaakt door nog eens
 warm water over de gebruikte mout te laten
 lopen . het mout had dan echter al zijn meeste
 suiker en alcohol afgegeven voor het brouwen
 van het 'dobbel' bier, zodat het klein bier,
 flutjesbier was.*

*Het reglement uit deze zelfde periode dat te
 Roesselare uitgevaardigd werd -, stelt het
 scherp:*

*Dat negheene brauwers en zullen vermoogen
 te maeckene uut een brautte twee sorten van
 biere, te wetene, uut suver bier **crabbelaere**,
 uut **crabbelaere** cnollaert ende uut cnollaert
 cleen bier, Ann. Em. 17, 155, Vlaanderen,
 1565-? (Keur v. Rousselare v. 1544).*

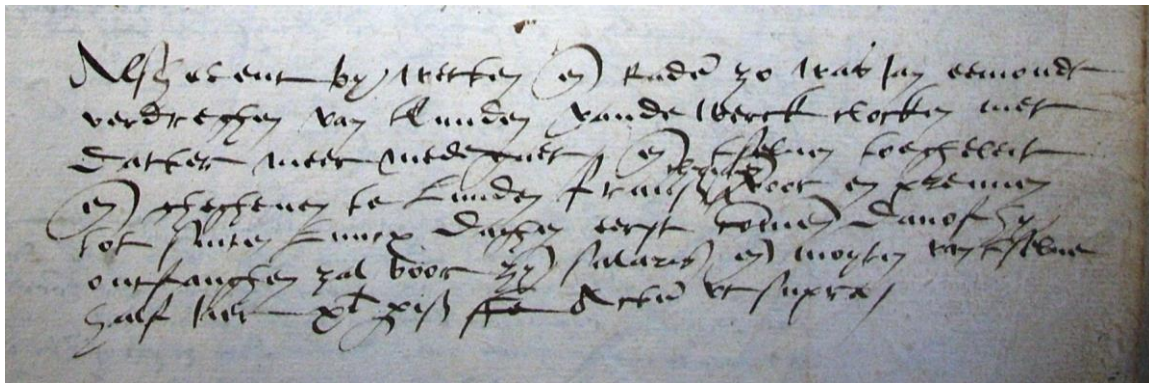
Die Devangelie op haer dumen preken, In bosschen, in haghén, seer na der ghalghen bij, Oft
 inden **Cnol**; ... Dit sijn de ghene, die Martinum Luter minnen, A. BIJNS 158.

De brouwers mochten dus wanneer ze ‘crabbelare’ gebouwen hadden – als tweede brouwste ‘cnollaert’ brouwen, maar als ze dit gedaan hadden – dan mochten ze geen klein bier meer uit dit tweede restant halen.

Er is een modern bier dat de naam ‘Crabbelaer’ gepikt heeft.

Ondanks de commentaar dat het Woordenboek der Nederlands Taal geeft – moeten we de ‘enkele knol’ zien als het doordeweekse bier. Men maakte onderscheid tussen de ‘enkel’ knol en de ‘dobbele’ knol. De ‘dobbele’ knol is bij manier van spreken twee keer zo ‘dik’ als de enkele knol en dus veel voedzamer.

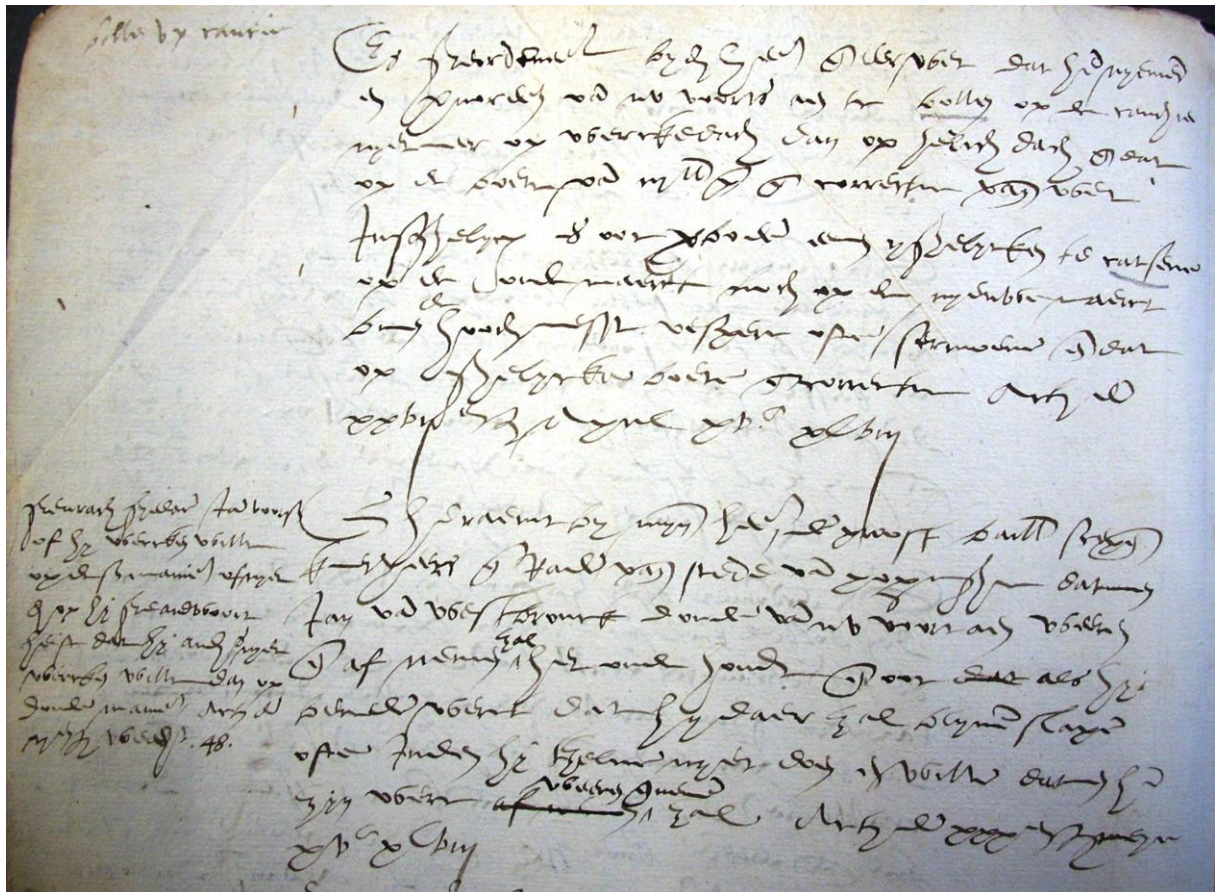
12 maart 1548 – de Werkklok – Resoluties A
--

Als hedent by wetten ende raden zo was **Jan Eenoudt** verdreghen van tluuden vande werckclocke met datter meer medegaet
ende tselven toegheleit ende ghegheven te luuden Frans *Chiciaen* voor de premien tot sinten luucx daghe eerst commende
danof hy ontfanghen zal voor zyn salaris ende moyten in tselve half jaer x pond parisis –
actum ut supra

27 april 1548 - Verboden te bollen op de cauchie – Resoluties A

Es gheordonneert by den heere ende de wet dat hem nyemant en vervoordere van nu voorts aen **te bollen op de cauchie**
nyet meer op werckedach dan op helich dach
ende dat op de boete van iij pond parisis ende correctie van de wet
Inschelycx is ooc verboden eenen yghelicken **te catsene op de oude maerct**
noch op de nyeuwe maert binnen de hoochmesse , verspers ofte sermoen ende dat op ghelycken boete ende correctie
Actum de xxvij in april xvc xlvij

30 april 1548 – Resoluties A

Gheraemt by mijn here ende proost, bailliu, scepenen ende kuerheers ende raden van de stede van Poperinghe dat men **Jan van Westbrouck** doude van nu voort aen weeren ende af nemen zal het onderhoudt ende ooc als hy bevolen wert dat hy daer zal blijven slapen ofte indien hy tzelve nyet doen en wille dies en hem zyn werc weeren ende nemen zal
Actum den xxx in april xvc xlvij

In de marge:

Ghevrach ghedaen Jan vorseit of hy wercken wille dse manier of nyet daerop hy gheandwoort heift dat hi anders nyet wercken wille dan op doude maniere
Actum den ijde in wedemaent 48

30 mei 1548 - Vaart – resoluties A – folio 57 verso

Es voort gheseyt byden zelve dat men als noch abstineren ende afhouden zal van eenighe nyewe speye te maecken beneden
nemaer zullen de refectiemeeesters te weeten **Gillis Clays**, **Christiaen de Berch** ende **Ghelin Staessen** doen delven boven .. vande garonde totter Casselbeke ende ooc bevelen de spryen te boey ins doen vergroten ende verlaren al dat er ghebroken is int Jaer tzelve te doen vermaken ende repareren
Actum ut supra

Ende over desen saken gheen dancg afswijghe
 af ghevele zal men den saken sijn
 bevelen menich gulle de Hofman sijn
 julle stadt, xxiij den saken Officier sijn
 den saken gheen dancg afswijghe
 over saken gheen dancg afswijghe
 x fur saken gheen dancg afswijghe
 saken gheen dancg afswijghe

Bij bevel van het magistraat zal de vleterbeek gedolven worden van aan haren oorsprong aan de Gharonde tot aan de plaats waar de Casselbeek haar vervoegt. Al de beschadigde ghebouwen der overdraeghen zullen ook hersteld worden.

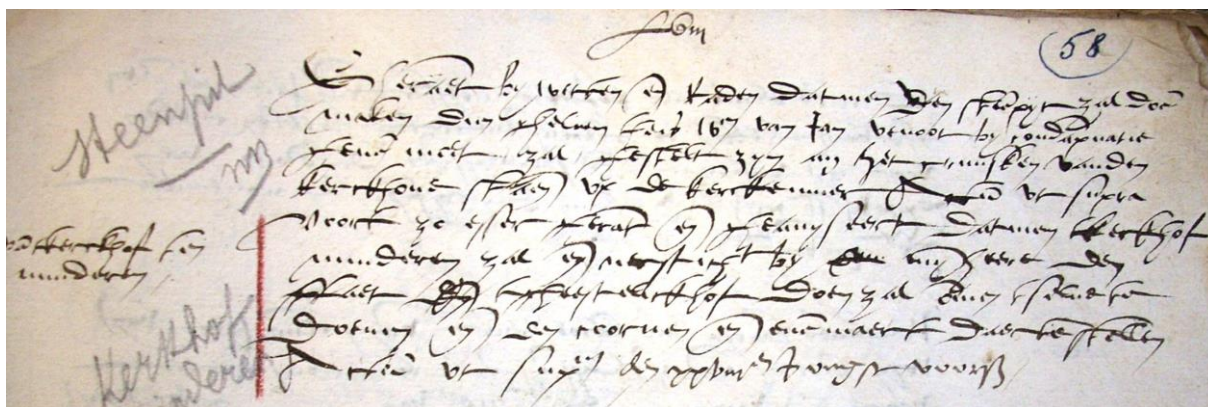
Op 28 oogst daeropvolgende werd besloten de beek te verbreden van aan de casselbrugghen voorts – folio 58

Gheraemt by den ghemeene wet ende raeden vander stede van Poperinghe
 dat men de beke zal doen ruimen tot de Casselbrugghen ende doen steenen de boorden zo
 datter toe dient ooc huer rechte wyde gheven zal - also verre als Poperinghe gaen zal
 Actum den xxvij in ougst 48

Gheraemt byden ghemeene wet ende raeden vander stede van Poperinghe dat men de beke zal doen ruimen tot de Casselbrugghen ende doen steenen de boorden zo datter toe dient ooc huer rechte wyde gheven zal - also verre als Poperinghe gaen zal Actum den xxvij in ougst 48

Voort dat men daeranne schieten zal dan ten besien en offer eenich cours van water mach comen of nyet en naer dien speyen ten stellen ten behouwe vande watere ende beken - tzy een of meer - zo daer toe dient

Actum ut supra

Folio 58

Gheraemt by wetten ende raden dat men een steenpyt zal doen maken dien Gheleine Sters - wedewe Jan Vervoot by condampnatie gheven moet - zal ghestelt zyn an het cruusken vanden kerckhove staende up de kerckemuer
Actum ut supra

28 augustus 1548 - Sint Bertinskerkhof verminderd – Resoluties A nr 467 – blad 58 r

Voort zo esser gheraemt ende gheavyseert dat men 't kerkhof minderen zal ende neersticheyt by mijn heere den prelaet ende 't geestelick hof doen zal, omme 't zelve te doene en de coorne ende biermaerct daer te stellen

Actum den xxviii ougst xvc xlviii

In het 'Basisrapport – Archeologische opgraving Poperinge Grote Markt³ – stelt met dat dit het 'noordelijke' kerkhof geweest is.

8 oktober 1548 – Vaart en beke - Resoluties A

Gheadviseert by wetten ende raden
ghesien hebbende t'ophouden van de wateren
ende de dammen ghemaect op de beke opwaert tot **Pieter Denys**,
datmen zal doen vutsteken by **Christiaen de Berch** landmeter,
de wyde van de beke tot xij roeden
vande Belbrugghe totten stedebrugghe opde Bethunestraete
ende dat ghedaen ende ghesien byden jeghenlanden
indien dat yemant daer jeghens zegghen wille
dat men se hooren zal in huerlieden oppositie
de zelve oppositie gheliquedeerd zynde –
zo zal men tvoornoemde afsteken ende doen delfven
ende afhauwen de troncken ende boomen stinghende elcken tzyne
zo wel eerde als hoever daer zyde waert daert behooren zal
ende voorts boven de voornoemde stedebrugghe
zal hy van inschelycx de beke afsteken daervoirt tot Pieters Denys doende
aldaer ghelyck voorn ghestelt es dat g... zo zal men upwaert voorts ...
Naer datmen berg...
Oorboorlic te wesen

³ Basisrapport – Archeologische opgraving Popeirnge Grote Markt – Trommelmans Raf, Bracke Maarten, Wyns Gwendy

[illegible]

De beëdigde landmeter **Christaen Debergh** wordt op 8 oktober belast de beek komende van de Bethunestraat uit te meten en haar een breedte te geven van 12 voeten – blad 58 recto

SAP 467 - Folio 58

Ten zelven daghe es gheconsenteert ten verzouck van **Willem de Roo** dat hy zal moghen vredelic hemlieden ervven in zyne grondt omme daermede te maken ende recouvreren sprynce penningh ende de penninck vanden lande van Vlaenderen ende daerinne hy gelast es - geen prejudicie draghende der kuere - ghemerct dat hy omme de zelve penninghen ghevanghen licht - behoudends de kuerbroeders huerlieden recht van naerhede indien hemleiden goet dynct
Actum ut supra

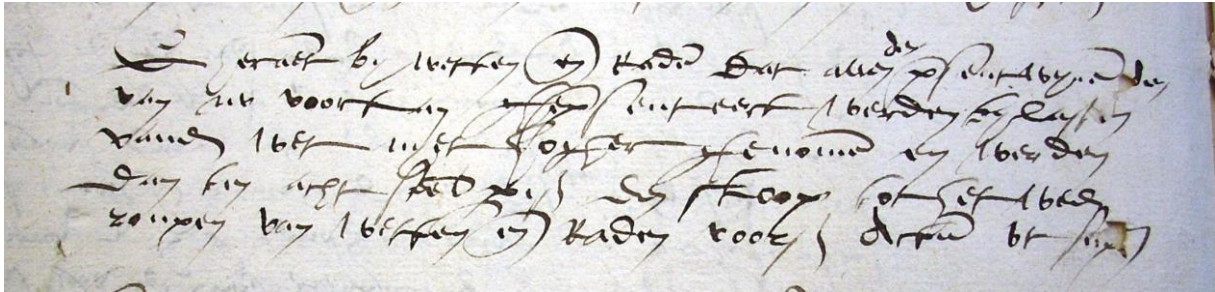
5 november 1548 - Sallarissen – Resoluties

Gillis Claes als refectiemeester vande jaeren xv xlvij gheweyst hebbende – es gheconsenteert by wetten ende raden voor zyn vacatien ende salarissen de somme van xxxvi pond parisis
Actum den vyffen in november xvcd xlvij tich

Nicolaes Baroen als controrolleur van de selve jaren van wijn, bier ende asyl-assysen es gheconsenteert voor zyn vacatien de somme van xvij pond xi schele

Actum ut supra

Christiaen de Berch als geassisteert hebbende de voornoemde refectiemeester in dat voorleden jaer by laste van de wetten ende raden de somme van xij pond parisis

Es gheraemt by wetten ende raden aldat den **presentwynen**⁴ dien van nu voortan gheconsenteert werden by laste vande wet nyet hogher ghenomen en werden dan ten acht schele parisis den stoop tot het wederroupen van de wetten ende raden voorseid

Actum ut supra

out al aen, laet ons vrolic springen' (nr. 188, Antwerps Liedboek, 1544)

<https://www.youtube.com/watch?v=g8E84vz-pyg>

⁴ Presentwijnen – zijn de wijnen die men als ‘present’ of als geschenk liet schenken aan belangrijke bezoekers en of hogere ambtenaren.